

Titel: Mentale beelden bij psychopathologie; van klinische observatie naar evidence-based behandeling.

Duur: 60 minuten

Voorzitter: Bart Endhoven

Symposium abstract:

Op dit moment profiteren veel mensen met psychische klachten onvoldoende van de huidige richtlijn behandelingen. Veel van hen rapporteren aan de stoornis gerelateerde mentale beelden (“*mental imagery*”). Bij veel stoornissen is mental imagery een onderhoudende factor van de symptomatologie. Mensen met een sociale angst rapporteren bijvoorbeeld beelden van nare sociale ervaringen uit het verleden en mensen met een bipolaire stoornis ervaren bijvoorbeeld meer emotionele impact bij toekomstgerichte beelden. Mogelijk kunnen interventies gericht op het moduleren van dit soort mentale beelden de behandelbaarheid vergroten of preventief ingezet worden. In dit symposium worden onderzoeksresultaten gedeeld vanuit zowel fundamenteel-, experimenteel- en klinisch onderzoek naar mental imagery bij een verscheidenheid aan psychopathologie. Hella Janssen zal als eerste spreker de resultaten presenteren van een recent gepubliceerd systematisch literatuuronderzoek over mental imagery meetinstrumenten en de rol van mental imagery bij auditieve verbale hallucinaties. Hella vat de literatuur over mental imagery meetinstrumenten samen in een conceptueel model voor zowel emotioneel als niet-emotioneel geladen mentale beelden. Als tweede spreker zal Bart Endhoven ingaan op de fenomenologische overeenkomsten en verschillen tussen beelden van autobiografische gebeurtenissen uit het verleden en catastrofale toekomstgerichte anticipaties van dreiging (“*flashforwards*”) bij patiënten met paniekstoornis en sociale angststoornis. Als derde spreker zal Karin van den Berg de rol van mental imagery bij bipolaire stoornis uitlichten. Zij presenteert de resultaten van een randomized controlled trial waarin zij bij 62 patiënten met een bipolaire stoornis de effectiviteit onderzocht van *Imaginary focussed Cognitive Therapy* (ImCT) vergeleken met de huidige richtlijn behandeling (groeps psycho-educatie). Als laatste spreker zal Else Treffers een study protocol van een experimentele pilotstudie delen, waarin ImCT wordt ingezet bij een nieuwe preventieve interventie voor individuen met een verhoogd risico op een bipolaire stoornis.

Titel + abstract per spreker:

Spreker 1: Hella Janssen, GZ-psycholoog i.o. tot Klinisch Neuropsycholoog en PhD kandidaat bij GGZ E en Maastricht University, en deelnemer Topklas-traject.

Mental imagery en auditieve verbale hallucinaties (AVHs): Een systematisch literatuuronderzoek naar meetinstrumenten

Het is onbekend in hoeverre mental imagery en AVHs gerelateerd zijn. Studies die dit onderwerp onderzoeken, gebruiken meetinstrumenten voor zowel emotioneel als niet-emotioneel geladen mentale beelden, wat de vergelijking van resultaten compliceert. In deze studie is de literatuur onderzocht op 1) de gebruikte mental imagery meetinstrumenten in deze populatie en 2) de relatie tussen zowel emotioneel als niet-emotioneel geladen mentale beelden in alle zintuiglijke domeinen en AVHs. De resultaten duiden op een gebrek aan consistentie in de theoretische conceptvorming over mental imagery en AVHs. In reactie hierop hebben wij een model ontwikkeld waarin diverse meetinstrumenten voor mental imagery zijn opgenomen en uiteengezet binnen verschillende domeinen van mental imagery. De resultaten van dit onderzoek en het model zullen

tijdens dit symposium in meer detail worden besproken, als ook de implicaties voor de klinische praktijk.

Spreker 2: Bart Endhoven, Promovendus Universiteit Utrecht, GZ-psycholoog in opleiding tot specialist bij Altrecht en PsyQ-Parnassia en deelnemer Topklas-traject.

Verleden en toekomstgerichte dreigingsbeelden, twee kanten van dezelfde medaille?

Negatieve mentale beelden komen vaak voor bij angststoornissen. Het kan gaan om herinneringen aan ervaringen uit het verleden (bijvoorbeeld getuige zijn van een aanval) en zich manifesteren als “*flashbacks*”, zoals bij een posttraumatische stressstoornis. Het kan echter ook verband houden met het anticiperen op een toekomstige dreiging, ook wel “*flashforwards*” genoemd, zoals bij een paniekstoornis (bijvoorbeeld jezelf een hartaanval zien krijgen). Eerder onderzoek heeft aangetoond dat vergelijkbare neurale mechanismen betrokken zijn bij verleden- en toekomstgerichte beelden. Het doel van deze studie is om te onderzoeken of toekomstgerichte dreigingsbeelden duidelijk verschillen van dreigingsbeelden van autobiografische herinneringen uit het verleden op diverse fenomenologische kenmerken. Veertig patiënten met een paniek- of sociale angststoornis werden geïnterviewd over mentale dreigingsbeelden en beoordeelde deze beelden op fenomenologische kenmerken. De resultaten zullen tijdens het symposium worden gepresenteerd. Implicaties voor de klinische praktijk en vervolgonderzoek zullen worden besproken.

Spreker 3: Dr. Karin van den Berg, Klinisch psycholoog en psychotherapeut, Cognitief gedragstherapeut en leertherapeut VGCT

De effectiviteit van ImCT versus psychoeducatie: Een randomized controlled trial.

Bipolaire stoornissen worden gekenmerkt door episodes van depressie en manie. Stemningsinstabiliteit en angst komen veel voor tussen deze episodes en zijn voorspellend voor terugval en functioneren. Een nieuwe interventie gericht op het reduceren van stemningsinstabiliteit en angst is *Imaginary Focussed Cognitive therapy* (ImCT). Om de effectiviteit van de interventie te toetsen werden 62 participanten gerandomiseerd naar standaardzorg (psychoeducatie) of ImCT. Tijdens de baseline-, interventie- en follow-up periode werden angst, depressie en manie dagelijks en wekelijks gemeten, en mental imagery wekelijks. Tevens werden affect labiliteit, hopeloosheid, functioneren en ervaren controle over mental imagery gemeten. In beide groepen nam stemningsinstabiliteit af. Vergeleken met de controle conditie namen angst, depressie en hopeloosheid sterker af in de ImCT groep, en nam de ervaren controle over mental imagery toe in deze groep. Klinische implicaties zullen worden besproken.

Spreker 4: Else Treffers, psycholoog i.o. tot GZ-psycholoog en PhD kandidaat bij GGzE en Tilburg University en deelnemer Topklas-traject

Preventieve behandeling met o.a. Imagery focused Cognitive Therapy (ImCT) bij een verhoogd risico op bipolaire stoornissen

Ernstige psychische aandoeningen (EPA), zoals de bipolaire stoornis en psychosespectrumstoornissen, komen voor bij 1.7% van de nationale bevolking en belemmeren het sociaal en maatschappelijk functioneren ernstig. De tijd tussen de eerste klachten en een correcte diagnose kan oplopen tot meer dan 9,5 jaar in het geval van bipolaire stoornissen. Voor psychosespectrumstoornissen bestaan reeds een effectief gebleken vroegdetectie- en interventieprogramma dat wordt uitgevoerd door speciale EDI-teams. Het huidige onderzoek is de eerste pilotstudie in Nederland die het doel heeft om bij te dragen aan het beperken van de

overgang naar een bipolaire stoornis door een nieuw vroeginterventie programma aan te bieden dat ImCT combineert met psycho-educatie en lichttherapie. Tijdens het symposium wordt een update over de stand van zaken gedeeld, evenals het protocol van deze studie en mogelijk enkele eerste trends in de data.

Leerdoelen:

Na het volgen van dit symposium:

- Is de deelnemer bekend met diverse vormen van mental imagery bij psychopathologie en hoe dit gemeten kan worden.
- Is de deelnemer bekend met verschillen en overeenkomsten tussen verschillende vormen van mental imagery.
- Is de deelnemer bekend met de effectiviteit van een mental imagery interventie en hoe deze interventie preventief ingezet kan worden.